

zelfstandigheid en zuiverheid onzer Calvinistische wetenschap, doordringen tot die wetsidee, waarin de diepste tendenzen, de innerlijkste roerselen van de humanistische levens- en wereldbeschouwing trots alle schijnbaar onoverbrugbaar verschil in de nadere conceptie, als 't ware in één krachtpunt zijn samengetrokken.

En dan vinden we als irrationeelen grondslag, als diepsten wortel der humanistische wetsidee het geloof in de souvereiniteit der persoonlijkheid. Dit ideaal aanvankelijk tijdens de renaissance naturalistisch-individualistisch gevat, wordt in het neo-humanisme van **Herder**, **Lessing**, **Von Humboldt** en **Schiller** de normatieve idee der menscheid en heeft zich verwijd tot de idee der menscheidsgemeenschap, de uiterste grens waartoe het humaniteitsideaal kan opstijgen ²⁾. Dit persoonlijkheidsideaal heeft, gelijk we zagen, ook het humanistisch wetenschapsideaal, als het ideaal van de beheersching der wereld door het denken, gestimuleerd. Het is in hooge mate eenzijdig de diepere irrationeële drijfveer van het postulaat van de souvereiniteit van het denken te miskennen. Intusschen, noch het persoonlijkheids-, noch het wetenschapsideaal kunnen als onpartijdig rechter de taak der competentie-afbakening der wetskringen vervullen. Denken en persoonlijkheid, ze staan beide als subjecten, als onderdanen onder hunne wetten.

Wordt het denken souverein verklaard, dan treedt op het terrein der wetenschap onherroepelijk de grondtendenz der continuïteit in werking, die op dit gebied alle begripsgrenzen wil verflauwen. Want waar het gegevene aanvaard wordt, is de souvereiniteit van het denken gebroken. Een der leiders van de Marburgerschool onder de Neo-Kantianen, **Natorp**, heeft deze grondwet der continuïteit tot klassieke uitdrukking gebracht ³⁾. Die grondwet kan optreden in de primitieve materialistische gedaante, waarin we haar bij Hobbes ontmoetten. Dan wordt alles herleid tot beweging en stof en de mechanische wetten worden tot absolutistische alleenheerschers in alle wetsgebieden. Of wel de continuïteitsgedachte treedt op in idealistische gedaante. Dan doet het functiebegrip dienst om een logische continuïteit tusschen alle categorieën der verschillende wetenschappen te scheppen en opnieuw wordt een specifieke gebiedswet tot alleenheerscheres der wetenschap.

Daarmede is een schier oneindige reeks van antinomieën ingeleid, waarvan we zoo aanstonds enkele op het terrein der rechtswetenschap en rechtsphilosophie willen onderzoeken.

Niet eerst bij de grens der persoonlijkheid beginnen deze antinomieën, maar reeds in den aanvang, in de logica, in de mathesis ⁴⁾. Overal waar een wetsgrens door den continuïteitsstroom wordt overspoeld, geraten de resultaten van het denken in strijd met de verkrachte gebiedswetten.

De souvereiniteit van het denken met de grondwet der continuïteit is dus wel de grondslag eener humanistische wetsidee, maar het is een vulcanische bodem, die de wetsidee zelve vernietigt.

Het persoonlijkheidsideaal anderzijds, is als souvereine rechter voor